
LLUMINÀRIES D'ARTIFICI - ALIMARES

Autor:

Data de publicació: 04-09-2014

El terme lluminària té també una accepció històrica com a "foc d'artifici". De fet, de forma oficial, el terme (lluminària) s'accepta solament en el sentit de llum, i així la seva accepció d'"artifici", ha estat rebutjada (o oblidada) pels historiadors i filòlegs al llarg de dècades. A Catalunya es va emprar el terme antic de "festes de lluminàries" per indicar "festes de coets", ho demostren els manuscrits de Jaume II, amb grans despeses en lluminàries a les festes i celebracions, impossibles d'explicar si eren per pagar teies de cremar a una cistella. Però a referència històrica directe que hi ha a la traducció de les Memòries de Philippe de Commines feta per l'inquisidor Juan Vitrian avala aquest altre significat de "foc d'artifici".

El terme lluminària o alimara segons el DCVB, té també una accepció històrica com a "foc d'artifici".[1][2] De fet, de forma oficial, el terme (lluminària) s'accepta solament en el sentit de llum,[3] i així la seva accepció d'"artifici", ha estat rebutjada (o oblidada) pels historiadors i filòlegs al llarg de dècades.[4][5]

A Catalunya es va emprar el terme antic de "festes de lluminàries" per indicar "festes de coets", ho demostren els manuscrits de Jaume II, amb grans despeses en lluminàries a les festes i celebracions, amb unes quantitats de "sous" pagats -el sou de tot un any d'un majordom reial per pagar les lluminàries d'un dia-, només justificables per l'elevat cost de la pólvora, ja que aquestes altes despeses són impossibles de justificar tant si eren per pagar les teies de cremar a les cistelles de ferro forjat de la foto (sic DIEC: lluminària), com les espelmes o llànties per posar als terrats i teulades.

Ho prova també la frase del Gran Capità en esclatar, a plena llum del dia, dos carros amb tonells de pólvora: "Bon anunci amics, que aquestes són les lluminàries de la victòria".[6][7][8]

Però la referència històrica directe que hi ha a la traducció de les Memòries de Philippe de Commines (guerres d'Itàlia < 1506) feta per l'inquisidor Juan Vitrian el 1713, avala totalment aquest altre significat de "foc d'artifici".[2] ja que a part de la descripció ("que con los boladores en el aire vuelan como aves"), són per se universalment conegudes les famoses festes de lluminàries de Venècia:[2]

«

...Las fiestas de las luminarias de Venecia en el mundo tienen fama, por lo artificial, y mucho mas por lo natural, luciendo por muchas mas, las que son, ya en las primeras figuras sobre las techumbres y altos chapiteles, ya en las segundas figuras por la representacion de las aguas, que como en espejo se miran los fuegos, que con los boladores en el aire vuelan como aves, en las aguas nadan como pezes todo resplandeciente, todo brillante suelo y cielo..

Festa de lluminàries de Venècia.

Unes lluminàries amb explosió i gran il·luminació en el cel. Durant la segona guerra de Nàpols a la batalla de Cerinyola (1503) van esclatar, a plena llum del dia, dos carros amb tonells de pólvora, espantant els soldats dels terços; el Gran Capità els va animar dient: "Bon anunci amics, que aquestes són les lluminàries de la victòria".[6][7][8]

En aquest passatge el Gran Capità dona el nom de lluminàries a unes explosions impressionants "a la llum del dia", i es de tots conegut que unes lluminàries de "teia cremant" o de "cera i oli", a la llum del dia, ni es veuen ni es poden sentir. Un cop guanyada la batalla es va fer una gran celebració (d'aquí ve l'expressió "fer xerinola").[1]

La catalanitat dels soldats dels terços queda demostrada atès que l'expressió "fer xerinola" amb el sentit de "fer festa" només ha perdurat a Catalunya -i no a Castella- a part de la frase del Gran Capità, esmentada per Cristòfor Despuig als col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa, defensant a uns catalans menyspreats pel seu interlocutor: "... esos dos caballeros... si no fuese por ellos no tuviéramos hoy ... que comer

Festes de lluminàries de Venècia

La traducció feta per Juan Vitrián de les Memòries de Philippe de Commynes (1447-1511) cita "lluminàries" en l'accepció d'"artifici", ja que a part de la descripció ("que con los boladores en el aire vuelan como aves"), són per se universalment conegudes les famoses festes de lluminàries de Venècia:[2]

«

...Las fiestas de las luminarias de Venecia en el mundo tienen fama, por lo artificial, y mucho mas por lo natural, luciendo por muchas mas, las que son, ya en las primeras figuras sobre las techumbres y altos chapiteles, ya en las segundas figuras por la representacion de las aguas, que como en espejo se miran los fuegos, que con los boladores en el aire vuelan como aves, en las aguas nadan como pezes todo resplandeciente, todo brillante suelo y cielo..

»

Referències

? 1,0 1,1 Universidad Nacional de La Plata. Instituto de Filología; Universidad Nacional de La Plata. Instituto de Filología Románica. Románica. Instituto de Filología Románica, Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, Universidad Nacional de la Plata, 1971.

? 2,0 2,1 2,2 Philippe de Commynes (sieur d'Argenton); Juan Vitrian y Pujadas; Polybius Megalopolitanus; Girolamo Savonarola. Las memorias de Felipe de Comines señor de Argenton,. H. i C. Verdussen, 1713, p. 295 [Consulta: 26 agost 2011].

? Sebastián de Covarrubias. Tesoro de la lengua castellana, o española. Luis Sanchez, 1611, p. 2– [Consulta: 29 agost 2011].

? Lluminària a Optimot

? «Lluminària». L'Enciclopèdia.cat. Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana.

? Juan de Mariana. Historia general de España. Carlos Sanchez, 1650, p. 466– [Consulta: 26 agost 2011].

? Juan de Mariana; Pi y Margall. Obras. M. Rivadeneyra, 1854, p. 289– [Consulta: 26 agost 2011].

? Juan de Mariana; José Moñino y Redondo Floridablanca (conde de); José Manuel Miñana; José María Queipo de Llano Ruiz de Saravía Toreno (conde de). Historia general de España: la compuesta, enmendada y añadida. Gaspar y Roig, 1852, p. 166–.

Vegeu també

Foc d'artifici

Pólvora a Catalunya

Joc de canyes
Xerinola
Francesco Guicciardini
Memòries de Commines

Enllaços externs

Luminaria